

УДК 81'373.74 : [811.222.1 + 811.161.2]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/49-2-9>

Марина ОХРИМЕНКО,
orcid.org/0000-0001-9874-9535
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри східної філології
Київського національного лінгвістичного університету
(Київ, Україна) maryna.okhrimenko@knl.u.edu.ua

Альона ДАЛІДА,
orcid.org/0000-0001-8909-3263
викладач кафедри східної філології
Київського національного лінгвістичного університету
(Київ, Україна) aliona.dalida@knl.u.edu.ua

СЕМАНТИКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ КОМПОНЕНТОМ «ОКО» НА ПОЗНАЧЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЯКОСТЕЙ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ ПЕРСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Метою представленої статті є визначити особливості вербалізації рис характеру людини засобами фразеологічних одиниць із соматичним компонентом «око» в сучасних перській і українській мовах. Для досягнення цієї мети використано методи суцільної вибірки, компонентного аналізу, структурного групування, а також статистичний метод. Доведено, що для вербалізації рис характеру людини, фразеологічні одиниці мають найбільш яскраве образне забарвлення, оригінальну лексико-семантичну будову і взаємодію слів-компонентів. У результаті аналізу диференційовано три основні групи рис характеру людини, які можуть стандартно вербалізуватися за допомогою досліджуваних фразеологізмів: негативні (жадібність, нахабність, завищена і занижена самооцінка, лицемірність), позитивні (доброта, великодушність, самостійність, сором'язливість, щирість, комунікабельність, цілеспрямованість), нейтральні (вправність, розгубленість, неухважність, довірливість, замкненість, поблажливість та наївність). Під час дослідження із загальної вибірки було виокремлено тридцять чотири одиниці на позначення негативних рис характеру, сімнадцять прикладів фразеологізмів на позначення позитивних рис характеру, а також шістьнадцять прикладів фразеологічних одиниць на позначення нейтральних рис характеру людини. Аналіз функціонування фразеологічних одиниць у комунікативних ситуаціях свідчить про високу частотність використання представниками перської лінгвокультури фразеологічних одиниць навіть у звичайній рутинній комунікації. Водночас на основі отриманих даних статистичного аналізу визначено, що найбільш частотною групою рис характеру людини, що вербалізуються фразеологічними одиницями із соматичним компонентом «око», є фразеологічні одиниці на позначення негативних рис.

Ключові слова: перська мова, фразеологічна одиниця, соматичний компонент «око», риси характеру людини.

Maryna OKHRIMENKO,
orcid.org/0000-0001-9874-9535
Philosophy Doctor,
Associated Professor at the Department of Oriental Languages
Kyiv National Linguistic University
(Kyiv, Ukraine) maryna.okhrimenko@knl.u.edu.ua

Aliona DALIDA,
orcid.org/0000-0001-8909-3263
Lecturer at the Department of Oriental Languages
Kyiv National Linguistic University
(Kyiv, Ukraine) aliona.dalida@knl.u.edu.ua

THE SEMANTICS OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE COMPONENT «EYE» TO DENOTE THE HUMAN QUALITIES (BASED ON MODERN PERSIAN AND UKRAINIAN)

The purpose of the represented article is to specify the peculiarities of verbalization of human character traits by means of phraseological units to denote the somatic component «eye» in modern Persian and Ukrainian languages. The methods of continuous sampling and component analysis as well as structural grouping and statistical method were applied to

achieve this goal. It is proved, that for verbalization of human character traits, phraseological units provide the most striking figurative marking, original lexical and semantic structure and interaction of words-components. As a result of the analysis, three essential groups of human character traits were differentiated, which can be conventionally verbalized by using the studied phraseology: negative ones such as (avarice, insolence, overestimated and underestimated self-esteem, hypocrisy), as well as positive ones such as (kindness, generosity, independence, shyness, sociability, determination). sincerity); neutral (dexterity, confusion, inattention, gullibility, restraint, indulgence and naivety). In course of research, the general samples enabled us to identify thirty four units to denominate negative character traits, seventeen examples of phraseology for the denomination of positive character traits, and sixteen examples of phraseological units for neutral human traits. The performed analysis of the functioning of phraseological units in communicative situations indicates a high frequency usage of phraseological units by representatives of Persian linguistic culture, even in everyday communicative interactions. In the meantime, based on the data obtained from statistical analysis, it was specified that the most frequent group of human character traits which is verbalized by phraseological units with the somatic component «eye» are phraseological units to denote negative traits.

Key words: Persian language, phraseological unit, somatic component «eye», human character traits.

Постановка проблеми. Протягом останніх років під час проведення різних наукових досліджень, жодна галузь лінгвістичної науки не мала такої популярності, як фразеологія (відносно молода лінгвістична дисципліна, основні поняття, обсяг, проблематика та об'єкт вивчення якої досі остаточно не визначені). Насамперед така зацікавленість з боку науковців зумовлена тим, що фразеологізми будь-якої мови безпосередньо пов'язані з людиною. Тому дослідження і наукова класифікація фразеологічних одиниць допомагає краще пізнати людину, розглянути її фізичний, моральний, психологічний, розумовий стан і характер. Соматична фразеологія вважається найбільш наближеною до сутності людини, що й зумовлює підвищення уваги з боку науковців до її вивчення. Згідно з дослідженнями російського вченого Р. М. Вайнтрауба, фразеологізми із соматичним компонентом становлять 30% фразеологічного складу будь-якої мови (Вайнтрауб, 1980: 53). Перська мова не є виключенням. Фразеологія перської мови характеризуються наявністю великої кількості слів-символів, переважна більшість яких передаються соматизмами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сьогоднішній день відомо, що найбільш ґрунтовні праці, присвячені аналізу фразеології в перській мові, належать російським мовознавцям Ю. А. Рубінчику (Рубинчик, 1981), О. Ф. Барішнікову (Барышников, 1982), Л. С. Пейсікову (Пейсиков, 1975), Г. С. Голевій (Голева, 2006). Водночас можемо згадати кілька досліджень, об'єктом яких є фразеологія перської мови і які виконані іранськими науковцями поза межами Ірану; це праці М. Шакі (Shaki, 1967), С. Телегді (Telegdi, 1951). Не дивлячись на те, що фразеологія сучасної перської мови не має повного дослідження соматичної фразеології, проте окремим соматизмам-символам у складі перських фразеологічних одиниць було присвячено декілька статей: О. В. Мазепової (Мазепова, 2013), М. Ахмаді &

С. Садат-Махмудяна (Ахмади, Садат-Махмудян, 2014), Н. Мехді (Мехди, 2014), С. В. Сорокіна & А. В. Даліди (Сорокін, Даліда, 2021).

Мета статті – висвітлити проблему вербалізації засобами перської мови різноспрямованих (тобто і позитивних, і негативних, і нейтральних) характеристик якостей людини за допомогою фразеологічних одиниць із компонентом «око».

Виклад основного матеріалу. Кожній людині властиві певні характерні особливості, які віддзеркалюються у її поведінці. Про одних говорять, що вони працьовиті, сором'язливі, чесні, сміливі, а про інших – неорганізовані, самовпевнені, егоїстичні. Ці й подібні до них риси виявляються настільки виразно й постійно, що постають як типовий вид особистості, індивідуальний стиль її соціальної поведінки. Такі психологічні особливості людини називаються рисами характеру (Максименко, 2008: 259). Як показують спостереження, у всіх понятійних сферах фразеології мови фарсі, у тому числі й для вербалізації рис характеру людини, фразеологічні одиниці мають найбільш яскраве образне забарвлення, оригінальну лексико-семантичну будову і взаємодію слів-компонентів (Голева, 2006: 35).

Аналізуючи дібрані фразеологічні одиниці із соматичним компонентом «око» ми виявили, що фразеологізми на позначення рис характеру людини, що становлять предмет нашого дослідження, можемо зарахувати до зазначених нижче груп: негативних, позитивних, нейтральних. Найбільшу групу становлять фразеологічні одиниці, що відображають **негативні** риси (34 приклади): жадібність, нахабність, завищена і занижена самооцінка, лицемірність, самовихваляння.

Жадібність (خست/ حرص/ ولع) – це патологічний прояв невдалого розвитку особистості і одночасно один з головних гріхів як з точки зору буддизму, так і з позицій іудейської і християнської етики (Фромм, 2006: 133). Згідно з соціокультурною теорією Карена Хорні, жадібність

має соціально обумовлений характер і по суті є наслідком потреби в любові, яка, у свою чергу, є наслідком більш фундаментальної базальної трижовності (Хорни, 1993). За допомогою асоціативного методу було визначено характеристики, з якими асоціюються поняття жадібності: алчність, скупість, егоїзм, дріб'язковість. У перській фразеології описати жадібність людини можемо за допомогою таких фразеологізмів: چشم و دل گرسنه (Голева, 2000: 157) – (букв. мати голодне око та серце), укр.: *очі завидючі, руки загребуці; تنگ چشم* (Голева, 2000: 120) – (букв. вузькоокий), укр.: *скутий, аж синій; مگر خاک چشم او را پر کند* (Голева, 2000: 181) – (букв. хіба що могильна земля наповнить його очі), укр.: *несита пелька; در گور هم چشمش* (Рубинчик Т. 1, 1985: 468) – (букв. в могилі його очі також відкриті), укр.: *у труну дивиться, а гроші збирає; شکمش سیر می شود اما چشمش نه* (Рубинчик Т. 1, 1985: 468) – (букв. шлунок ситий, але очі – ні), укр.: *бачить око, та зуб не йме; очі їли б, та губа не може; їв би пальяниці, та зубів нема; близько лікоть, та не вкусиш; бачать очі, та ба! چشم و دلش می دود* (Голева, 2000: 154) – (букв. його/її очі та серце димлять), укр.: *беруть завидки на чужі пожитки, заліз кіт на сало та й кричить: "Мало!" چشم تنگ دنیا دار را یا قناعت پر کند یا خاک گور شیخ مصلح*. 15: 6931) – (букв. наповнить вузькі очі або задоволеністю, або могильною землею), укр.: *в могилу дивиться, а над копійкою тремтить. چشم* (букв. очі бачать, серце хоче), укр.: *≈ куди серце лежить, туди й око глядить; чого очі не бачать, того і серцю не жаль* (Голева, 2000: 270). مثل چشم ترکان (Короглы, 1993: 337) – (букв. як очі турків), تهی چشم – (букв. пустота ока) (Рубинчик Т. 1, 1985: 414) говорять, описуючи зовнішність жадібної людини.

Нахабність (بیحیایی) – прояв неввічливого поведіння людини з оточуючими, бездумність про наслідки своїх вчинків. Дібрані фразеологічні одиниці, які спрямовані на вербалізацію зазначеної вище риси характеру людини, вживаються для опису поведінки, яку можна охарактеризувати, як нахабну, безсоромну, різку; ту, яка привертає до себе увагу, чи зовнішності людини: چشم دریدگی کردن – (букв. потирати очі) (Рубинчик Т. 1, 1985: 470), چشم سفید (Голева, 2000: 158) – (букв. білі очі) говорять про нахабну людину, яка має нестерпну поведінку. آب در چشم نداشتن (Голева, 2000: 6) – (букв. не мати води в оці) ≈ укр.: *сором очей не виїсть* – про людину, яка не має совісті, нахабно себе поводить. چشم دریده (Голева, 2000: 157) – (букв. розірване око), شوخ چشم (Рубинчик Т. 2, 1985: 47) – (букв. дотепне око), چشم بی آب – (букв. око без води) (Steingass, 1963: 393), چشم زاغ

(Steingass, 163: 393) – (букв. вороняче око) описують безсоромну, нахабну, різку людину. چشمش (– چشمها دیده است) (букв. його/її очі бачили інші очі) у нього/неї безсоромні очі (Рубинчик Т. 1, 1985: 469). (چشم پر کن –) (букв. наповнити око) привертати до себе увагу (прояв грубості) ابوالحسن 426 :1378 (نجفی). В українській мові для опису нахабності, людину називають "їудиним корінням", говорячи про те, що вона пов'язана з нечистими силами. У перській мові із такою ж семантикою функціонують такі фразеологізми: چشم دریده (Голева, 2000 – ((157 :0букв. розірване око не зважає на вихованість), укр.: *яка совість, така й честь. بی چشم و رو* (Голева, 2000: 73) – (букв. без очей і обличчя) укр.: *ні стиди, ні совісті* – безсоромна людина, якій не важливо що про її вчинки подумують інші люди, завжди буде діяти в своїх інтересах.

Самооцінка (اعتماد به نفس) – характеризується певною мірою критичності, це оцінка людиною як самої себе, своєї діяльності, так й інших людей. Самооцінка може бути завищеною або заниженою. В обох випадках, якщо людина не може гідно, адекватно себе оцінити це вважається негативною рисою характеру. У перській мові функціонують такі ФО для позначення завищеної самооцінки людини, що поєднують у собі такі риси характеру, як зарозумілість, самозакоханість, хизування: پشت چشم را نازک کردن (Голева, 2000: 155) – (букв. примружити очі), укр.: *ходити Гоголем, ходити навичем, ходити півнем, високо нестися, کاه را در چشم غیر دیدن و کوه را در چشم خود ندیدن* (Голева, 2000: 410) – (букв. бачити гору в чужому оці, але не в своєму), укр.: *бачити соломинку в чужому оці, а в своєму й пенька не помічати. خار را در چشم دیگران می بیند و تیر را در چشم خود نمی بیند* (Голева, 2000: 179) – (букв. бачити колючку в очах інших людей, а в своєму не помічає й стріли), укр.: *у чужому оці й порошинку бачить, а в своєму й пенька не помічає; چشم آسمان میان سر است* (Голева, 2000: 150) – (букв. око небес посеред голови) укр.: *не лови ротом мух* – про нікчемну людину, яку піднесли вище, ніж є насправді; вираз на адресу того, хто не дивиться собі під ноги, весь час перечіплюється. به چشم کشیدن – (букв. притягувати до ока) підкреслити щось, виставляти напоказ, вихвалитися чимось перед іншими людьми (ابوالحسن نجفی, 431 :8731).

До заниженої самооцінки можемо віднести фразеологізм چشم کسی به دست این و آن بودن (букв. очі по цю і по ту руку (по цей і той бік)), що описує байдужість або безпорадність; людину, яка тільки сподівається на благородство інших (ابوالحسن نجفی, 437 :1378).

Лицемірність (دورو/ ریاکار) – нещирий прояв емоцій. Люди, що мають таку рису характеру, легко обманюють почуття інших людей, грають з їхніми емоціями. Задля власної вигоди лицеміри ладні догоджати комусь, приховуючи правдиву думку про людину. У фразеології перської мови використовують такі фразеологізми для опису цієї якості: چشم به دهان کسی دوختن (Голева, 2000: 151) – (букв. пришити око до рота когось), укр.: *стелитися під ноги комусь, гнути спину перед кимось, гнутися в дугу, ловити кожне слово*. (ابوالحسن دارد (چشم بدر آستین دارد (نجفی, 1378: 425) – (букв. мати погане око в рукаві), укр.: *держати камінь за пазухою*. خنده کردن دل خوش می خواهد و گریه کردن سر و چشم (Голева, 2000: 160) – (букв. щоб сміятися потрібне хороше серце, а щоб плакати голова та очі), укр.: *очима плаче, а серцем сміється* – нещирий прояв емоцій, лукавство. چشم دیدن کسی را دزدیدن (ابوالحسن نجفی, 1378: 426) – (букв. красти чийсь очі), укр.: *наводити полуду (більмо) на очі* – обдурити пильність когось. و یک چشم گریان (یک خندان (ابوالحسن نجفی, 1378: 426) – (букв. в одному оці сльози, в іншому сміх) про нещирю, лицемірну людину, яка приховує свою справжню сутність. چشم زنی کردن (Steingass, 1963: 394) – (букв. кліпати очима), укр.: *вставляти палки в колеса* – ставати на заваді, перешкоджати.

До групи **позитивних** рис характеру (17 прикладів), які передаються за допомогою фразеологізмів з соматичним компонентом «око», можемо віднести доброту, великодушність, самостійність, сором'язливість, комунікабельність, цілеспрямованість, щирість. Дібрані фразеологізми можуть поєднувати у собі одночасно декілька позитивних рис із перелічених: چشم و گوش شدن (Steingass, 1963: 393) – (букв. ставати оком та вухом) укр.: *насторожити вуха* – прояв великої уваги до когось або до чогось. چشم و دل باز (Рубинчик Т. 1, 1985: 471) – (букв. відкрите око та серце) укр.: *з відкритим серцем, з відкритою душею* – про великодушну, благородну людину. چشمش سگ دارد (Голева, 2000: 153) – (букв. його/ її очі мають собаку), укр.: *погляд притягує* – про магічний погляд людини. Таким чином також описують комунікабельну людину, з якою приємно мати справу чи проводити час. چشم چیزی ندیدن (Steingass, 1963: 393) – (букв. око нічого не бачить), укр.: *не бачити нічого на своєму шляху* – бути впевненим в собі. به چشم خود (نگاه کردن ابوالحسن نجفی), 1378: 431) – (букв. глянути своїми очима), укр.: *≈ своя голова на плечах* – слухати лише себе, самостійно вирішувати, як вчинити; бути самостійним. (چشم پیش گرفتن) – отримати попереднє око) бути сором'язливим, соромитись (Рубинчик Т. 1, 1985: 470) چشم و دل پاک (він/ вона має чисте око та серце) бути чисто-

сердечним, щирим (Голева, 2000: 158). چشمانش (букв. його/ її очі мають привабливість) про добру, комунікабельну людину, яка притягує до себе поглядом (Рубинчик Т. 1, 1985: 489). چشم (Рубинчик Т. 1, 1985: 154) – (букв. його/ її очі та вуха відкриті) укр.: *майстер своєї справи, і швець, і жнець, і на (у) дуді (дуду) грець* – бути досвідченим, усвідомленим. چشم و دلش سیر (– (букв. його очі та серце – ситі (не голодні) про не жадібну, не корисливу людину (Голева, 2000: 154). (دو چشم داشتن و دو چشم دیگر قرض کردن) (букв. маючи два ока, зайняти ще два), укр.: *нагострити вуха, дивитися в усі очі* – бути дуже уважним, виконуючи якусь справу (Голева, 2000: 154). زبان خود را نگاه دارد و چشمهایت را باز نگاه دار (ابوالحسن نجفی, 1378: 520) – (букв. тримати язик за зубами, а очі відкритими) укр.: *менше говори – більше слухай; тримай рот на замку, дивись в обидва ока* – не говорити зайвого, бути уважним. چشم پایین انداختن (Охріменко, 2011: 161) – (букв. зібрати очі вниз), (Steingass, 1963: 435) – (букв. кидати око на землю) укр.: *опустити очі* – прояв скромності, як позитивної риси характеру. چشم بینا (Steingass, 1963: 394) – (букв. зряче око) про проникливу людину, яка є глибоко усвідомленою в чомусь, правильно оцінює когось, щось; пильна, спостережлива, гостра на око. Висловлюючи підтримку також використовують фразеологізм چشم روشنایی انداختن (Рубинчик Т. 1, 1985: 468) – (букв. принести чийсь очі на світло), укр.: *дати надію*. Окрім першого значення, цей вираз може означати «обнадіювати когось» چشم کسی پی چیزی (букв. чийсь око слідує за чимось) укр.: *йти за мрією* – постійно прагнути, хотіти чогось.

До фразеологізмів, які відображають **нейтральні** риси характеру (16 прикладів), можемо віднести вправність, розгубленість, неуважність, довірливість, замкненість, поблажливість та наївність چشمش به روشنایی افتاده است (Короглы, 1993: 174) – (букв. його очі впали в світло) укр.: *вчув, чим пахне!* – говорять про вправних, але нечесних людей. Окрім негативного значення, даний фразеологізм може означати, що у людини з'явилась надія на успіх. چشمهایش آلبالو گیلان می (Короглы, 1993: 175) – (букв. його/ її очі зривають вишні та черешні), укр.: *він не бачить де ліво, де право; капустяна голова* – бути розгубленим, неуважним; натикатися на все; говорять, коли хтось жмуриться від сонного настрою чи яскравого світла. (Рубинчик Т. 1, 1985: 469) – (букв. дивитися одним оком), укр.: *ставити всіх в одну лінію* – відноситись однаково; не надавати переваги чомусь/комусь. چشم هر چه را خود ببیند, باور دارد و گوش هر چه را که مردم

گویند (букв. очі вірять у те, що бачать, вуха вірять в те, що говорить народ) укр.: *не повірять, поки не побачить на власні очі, і не почує власними вухами* – про людину, яка довіряє лише собі. Довіра – це багатоаспектний психологічний процес, який людина не може взяти під свій контроль. Вона є особистісним чи соціальним утворенням, що сформувалось унаслідок набуття соціального досвіду та відображає ставлення до певного об'єкта з позиції великої вірогідності надання йому певних повноважень за відсутності очікування негативних наслідків від цього (Кравець, 2011: 65).

Наступний фразеологізм описує людину, яка вічно на все скаржиться, і впевнена в тому, що будь-яка справа закінчиться погано: **بر كنده به** (Короглы, 1963: 174) – (букв. подивіться на це песимістичне око), укр.: *ще не впав, а вже йойкає* – очі, які бачать лише погане краще вирвати (про песимістів, тобто про людей, які сприймають світ без надії на краще майбутнє та зі схильністю у всьому вбачати темні, найгірші сторони). **چشمش هزار كار می كند كه ابرویش نمی** (Короглы, 1963: 153) – (букв. його очі роблять сто справ, про які не знають брови) про людину, яка все тримає в собі, прояв замкненості. **سرمه را از چشم میر باید** (Короглы, 1963: 224) – (букв. сурму/кохль з очей вкраде), укр.: *майстер чужі торби різати, що побачив, те і його* – говорять про людину, яка своєю вправністю та хитрістю може обійти всі перешкоди на своєму шляху. Хитрість можна охарактеризувати такими фразеологізмами: **از چشم کسی دیدن** (Охріменко, 2011: 155) – (букв. дивитися чиймись очима), укр.: *виходити сухим із води* – робити когось винним. **چشم بندی کردن** (1978: 426) – (букв. зав'язувати очі) укр.: *вводити в оману, відвести комусь очі* – обхитрити когось. **ببینش را آمد پاک کند، چشمش را هم کور کرد** (Охріменко, 2011: 76) – (букв. хотів поправити носа, так осліпив очі), укр.: *хотів як краще, а вийшло як завжди* – хотіти, щось зробити, але отримати небажаний результат. Про неухважну людину, яка прагне зробити щось якнайкраще, але зрештою все завершується невдало. У перській мові також використовують схожий вираз **بکنندگ را درست ابروش را** (Охріменко, 2011: 76) – (букв. хотів поправити брови, так осліпив своє око) (Короглы, 1993: 89). **شست** – (букв. як би великий палець твоєї ноги не вдарив тебе в око), укр.: *дуги на холодне* – про надмірно обережну людину (Голева, 2000: 349). **چشم پوش** (Steingass, 1963: 394) – (букв. покрите око) поблажлива людина. Поблажливості – це риса характеру, яка має декілька протилежних значень: м'яка, невимоглива людина,

яка висловлює доброзичливість та терпимість по відношенню до оточуючих. У той самий час цією рисою характеризують людину, яка звикла ставитись до оточуючих зверхньо, вважаючи себе сильнішою особистістю в усіх життєвих аспектах. **چشم پوشیدن از کسی، چیزی** (Голева, 2000: 151) – (букв. вкривати око від когось, чогось) укр.: *викинути за борт когось, щось* – зрікатись когось, чогось; відмовляти від когось, від чогось, як від непридатного, непотрібного; не звертати уваги на когось. З позитивної сторони, фразеологізм описує людину, яка може поступитися, добровільно відмовитися від чогось заради іншого. Наївність – риса характеру, якій притаманні такі якості як довірливість, простодушність, відсутність життєвого досвіду, неосвіченість: **چشم بازار را** (Короглы, 1993: 174) – (букв. вийняти око базару) укр.: *бачили очі, що купували* – про людей, яких легко обманути, особливо в торгівлі, або про таких, що зробили невдалу покупку. **باز چشم بسته / باز غیب گفتن** (Голева, 2000: 151) – (букв. пророчити із закритими/ відкритими очима) укр.: *відкривати Америку* – відкривати вже відому істину.

Висновки. Здійснивши дослідження, можемо стверджувати, що в перській мові є чимала кількість фразеологічних одиниць із соматичним компонентом «око», частина з яких використовується для вербалізації якостей характеру людини. Дібрані фразеологізми ми поділили на групи: ФО на позначення позитивних, негативних і нейтральних рис. Статистичний аналіз дозволив встановити, що найбільш численною є група негативних рис характеру.

У фразеології перської мови було виявлено 67 ФО із соматичним компонентом «око». Серед них на позначення негативних рис характеру людини – 34 ФО, позитивних – 17 ФО і нейтральних – 16 ФО. У відсотковому співвідношенні, група характеристик із негативною спрямованістю складає – 50,7%, що становить абсолютну більшість; група позитивних – 25,4% та нейтральних рис характеру – 23,9% від загальної кількості ФО використаних у дослідженні.

Аналіз функціонування фразеологізмів у комунікативних ситуаціях дозволив пересвідчитися у високій частотності використання представниками перської лінгвокультури фразеологічних одиниць навіть у звичайній рутинній комунікації.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у створенні повної класифікації ФО із соматичним компонентом, розширюючи отримані результати новими матеріалами та визначенням їх ідіоетнічних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вайнтрауб Р. М. О соматических фразеологизмах в русском языке. *Лексические единицы русского языка и их изучение*. Ташкент: Ташк. гос. пед. ин-т. 1980. С. 51-55.
2. Рубинчик Ю. А. Основы фразеологии персидского языка. Москва: Наука, 1981. 274 с.
3. Барышников А. Ф. Лексикология и фразеология персидского языка. Москва: Военный Краснознамённый институт, 1982. 235 с.
4. Пейсиков Л. С. Лексикология современного персидского языка. Москва: Изд-во Московского университета, 1975. 207 с.
5. Голева Г. С. Фразеология современного персидского языка. Москва: Муравей, 2006. 224 с.
6. Shaki M. *Principles of Persian Bound Phraseology*. Prague: Oriental Institute, 1967. 118 p.
7. Telegdi S. Nature et fonction des periphrases verbales dites «verbes composés» en persan. *Acta Orientalia*. 1951. Vol. 1. P. 315-338.
8. Мазепова О. В. Роль соматизмів у мовній концептуалізації внутрішнього світу людини (на матеріалі перської мови). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. № 46 (2). С. 438-450.
9. Ахмади М. & Садат-Махмудян С. Национально-культурные характеристики русских и персидских устойчивых словосочетаний с компонентом «рука». *Молодой ученый*. 2014. № 13 (72). С. 295-298.
10. Мехди Н. Семантические особенности русских и персидских фразеологизмов с компонентом «рука». *Вестник РУДН, серия Теория языка. Семиотика. Семантика*. 2014. № 1. С. 90-96.
11. Sorokin S., Dalida A. The Verbalization of Human Emotional Conditions by Means of Persian Phraseological Units with the Somatic Component «Eye». *Східний світ*. 2021. № 4. С.103-114.
12. Максименко С. Д. Загальна психологія. Київ: центр учбової літератури, 2008. 271 с.
13. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. Москва: «АСТ», 2006. 640 с.
14. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. Москва: «ПрогрессУниверс», 1993. 208 с.
15. Голева Г. С. Персидско-русский словарь. Москва: Грааль, 2000. 554 с.
16. Рубинчик Ю. А. Персидско-русский словарь в 2-х томах. Москва: Рус. яз., 1985. Т. 1. 800 с.
17. Рубинчик Ю. А. Персидско-русский словарь в 2-х томах. Москва: Рус. яз. 1985. Т. 2. 864 с.
18. شیخ مصلح الدین سعدی، گلستان، تهران، ۱۳۹۶
19. Короглы Х. Персидские пословицы, поговорки и крылатые слова (2-е изд.). Москва: Наука, 1973. 541 с.
20. Steingass F. A. *Comprehensive Persian-English dictionary*. London: Routledge & K. Paul, 1963. 1539 p.
21. نجفی ا. فرهنگ فارسی عامیانه. تهران: نیلوفر
22. Кравець Н. М. Аналіз основних напрямків вивчення довіри як соціально-психологічного феномена. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 1. С. 56-67.
23. Охріменко М. А. Персько-український словник емотивної фразеології. Луцьк: ДП «Волинські старожитності», 2011. 316 с.

REFERENCES

1. Vajntraub R. M. O somaticheskikh frazeologizmakh v russkom yazyke. [About somatic phraseological units in Russian]. *Leksicheskie ediniczy russkogo yazyka i ikh izuchenie*. Tashkent: Tashk. gos. ped. in-t. 1980. P. 51-55 [in Russian].
2. Rubinchik Ju. A. *Osnovy frazeologii persidskogo jazyka [Fundamentals of the Persian language phraseology]*. Moskva: Nauka, 1981. 274 p. [in Russian].
3. Baryshnikov A. F. *Leksikologija i frazeologija persidskogo jazyka [Lexicology and phraseology of the Persian language]*. Moskva: Voennyj Krasnoznamjonnyj institut, 1982. 235 p. [in Russian].
4. Pejsikov L. S. *Leksikologija sovremennogo persidskogo jazyka [Lexicology of the modern Persian language]*. Moskva: Izd-vo Moskovskogo universiteta, 1975. 207 p. [in Russian].
5. Goleva G. S. *Frazeologija sovremennogo persidskogo jazyka [Phraseology of the modern Persian language]*. Moskva: Muravej, 2006. 224 p. [in Russian].
6. Shaki M. *Principles of Persian Bound Phraseology*. Prague: Oriental Institute, 1967. 118 p.
7. Telegdi S. Nature et fonction des periphrases verbales dites «verbes composés» en persan. *Acta Orientalia*. Vol. 1. P. 315-338.
8. Mazepova O. V. Rol' somatyzmiv u movnii kontseptualizatsii vnutrishnoho svitu liudyny (na materialy perskoi movy) [Words meaning human body parts in the lingual conceptualization of the inner world of a person (on the basis of the Persian language)]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*. 2013. № 46 (2). P. 438-450. [in Ukrainian].
9. Ahmadi M. & Sadat-Mahmudjan S. Nacional'no-kul'turnye harakteristiki russkih i persids'kih ustojchivyh slovosochetaniy s komponentom «ruka» [National-cultural characteristics of Russian and Persian set phrases with the component «hand»]. *Molodoj uchenyj*. 2014. № 13 (72). P. 295-298 [in Russian].
10. Mehdi N. Semanticheskie osobennosti russkih i persidskih frazeologizmov s komponentom «ruka» [Semantic features of Russian and Persian phraseological units with the component «hand»]. *Vestnik RUDN, serija Teorija jazyka. Semiotika. Semantika*. 2014. № 1. P. 90-96 [in Russian].
11. Sorokin S., Dalida A. The Verbalization of Human Emotional Conditions by Means of Persian Phraseological Units with the Somatic Component «Eye». *Shidnyi Svit*. 2021. № 4. P. 103-114 [in English].
12. Maksymenko S. D. *Zahalna psykholohiia [General Psychology]*. Kyiv: tsentr uchbovoi literatury, 2008. 271 p. [in Ukrainian].
13. Fromm E. *Anatomiya chelovecheskoy destruktivnosti [Anatomy of human destructiveness]*. Moskva: «AST», 2006. 208 p. [in Russian].

14. Horni K. *Nevroticheseskaya lichnost nashego vremeni* [The neurotic personality of our time]. Moskva: «ProgressUnivers», 1993. 208 p. [in Russian].
15. Goleva G. S. *Persidsko-russkij slovar'* [Persian-Russian dictionary]. Moskva: Graal', 2000. 554 p. [in Russian].
16. Rubinchik Ju. A. *Persidsko-russkij slovar'* [Persian-Russian Dictionary] Moskva: Rus. Jaz, 1985. V.1. 800 p. [in Russian].
17. Rubinchik Ju. A. *Persidsko-russkij slovar'* [Persian-Russian Dictionary] Moskva: Rus. Jaz, 1985. V.2. 864 p. [in Russian].
18. شیخ مصلح الدین سعدی، گلستان، تهران، ۱۳۹۶ [in Persian]
19. Korogly H. *Persidskie poslovice, pogovorki i krylatye slova* [Persian proverbs, sayings and winged word] (2nd ed.). Moskva: Nauka, 1973. 541 p. [in Russian].
20. Steingass F. A. *Comprehensive Persian-English dictionary*. London: Routledge & K. Paul, 1963. 1539 p.
21. شیخ مصلح الدین سعدی، گلستان، تهران، ۱۳۹۶ [in Persian]
22. Kravets N. M. *Analiz osnovnyx napryamkiv vyvchennya doviry yak social'no-psyhologichnogo fenomena*. [Analysis of the main directions of studying trust as a socio-psychological phenomenon]. *Naukovyj visnyk L'vivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnix sprav.* 2011. № 1. P. 56-67 [in Ukrainian].
23. Okhrimenko M. A. *Persko-ukrainskyi slovnyk emotyvnoi frazeolohii* [Persian-Ukrainian dictionary of emotive phraseology]. Lutsk: DP «Volynski starozhytnosti», 2011. 316 p. [in Ukrainian].